

Colla Excursionista Cassanenca

de la U. D. Cassà

CIRCULAR PER ALS SOCIS

Núm. 7

Febrer del 1965

Cascada i Pic de Remuñe, camí de l'Aneto

Embotits i Conserves de Carn

La Selva

JOSEP ALBERTÍ LAPEDRA

Campllong: Telèfon núm. 1

Cassà de la Selva: Telèfons núms. 122 i 62

Escola de Xofers **Palamós**

Les classes teòriques en el local de la Colla Excursionista

Descompte especial per als socis de la Colla

Informació i detalls: **BAR SALVI**

Representant a Cassà:

JORDI HEREU (à) Cardina

Notes de l'excursió a Montsoliu,

Riells del Montseny i Sot de l'Infern

PASSANT en tren, venint de Barcelona, al capvespre, quan en el cel s'hi fonen els últims raigs de llum i les muntanyes es retallen negreses al cim d'una de molt punxeguda s'hi destria la silueta del castell de Montsoliu. És una silueta perfecta de castell de llegenda.

De prop, les ruïnes del castell perden molt d'encant. L'historiador francès Desclot diu que era un dels més famosos castells del món; ara, malgrat el seu enrunament, queden encara moltes parets i torres dretes.

El més bonic és la vista que s'albira des del seu cim. Al davant, Breda; a un costat Arbucies i, a l'altre la immensa mola del Montseny. En Pla diu que l'encís d'aquest recó de la Selva són les diverses tonalitats del verd, però aquest és un any sec, hi predomina arreu el color roig terrós dels camps de blat per nèixer.

Camí de Riells travessem un gran pomerar. Entre les fulles grisoses, relluu vermella, com una cirera molt grossa, alguna que altra poma que han deixat oblidada i que els ocells han començat a picar. A més del bon color, són molt flairoses i dolces, la qual cosa fa que ens n'aprofitem.

En aquestes notes sobre Riells sols vull remarcar que ja està sota la invasió de la gasolina, de les senyores amb pantalons i cigarreta i del pollastre a la brasa. No ho diem amb to ofensiu, menyspreatiu tan sols fer constar la realitat de que l'òmnibus i el 600 amb matrícula B, ho omplen tot allí on arriben.

Al Montseny hi he estat varies vegades i sempre n'havia tret l'impressió d'una muntanya massissa i enrodonida, però la caminada al Sot de l'Infern ens la mostra completament diferent. El Sot de l'Infern es troba en una de les gargamelles per on baixa un dels torrents de la muntanya que alimenten la riera de Riells. Aquí el Montseny és una maravella d'agulles, serres, puntes i esquerdes. Roques blanquinoses s'aixequen ací i allí emmarcades pel verd fosc de les alzines i grèbols, algunes tenen forma de cares estranyes, d'altres semblen animals infernals, en alguns llocs hi ha com grutes emmarcades per unes portes que semblen dissenyades per Gaudí. Com de costum no ens recà pas la caminada.

VISITA A EMPÚRIES

I

UNA sensació indefinida m'atrau a Empúries. Té un interrogant de misteri i de curiositat insaciables, per adquirir nous coneixements del seu gloriós passat. Sento com si les seves ruïnes beteguessin sota els meus peus; per això camino amb tota cura per a no profanar restes humans, tombes, mosaïcs grecs i romans... Camino a poc a poc, i, parlo baix, impressionat entre aquests indrets que anys enrera foren la torxa que il·luminà l'entrada de l'art i cultura helèniques.

Lluny de mi la pretensió de voler assessorar en el sentit històrico-arqueològic, sinó simplement allargar la mà a l'amic visitant per a plaçar-lo solament des del meu punt de mira, i exposar-li amb bona voluntat la manera que crec més profitosa l'excursió:

Sóc de l'opinió de no començar l'entrada per la del davant del Museu, -com fa quasi la totalitat de la gent-, sinó continuar fins més enllà, a uns cent metres, i així arribar al petit grup de cases presidides per l'antiga església de Sant Martí d'Empúries, emplaçades en el promontori que abans havia sigut una illa de reduïdes dimensions, quan hi desembarcaren els grecs en el segle VI a. de J. C., procedents d'altra colònia fundada aproximadament feia un segle, MASSALLA, l'actual Marsella, segons el geògraf helènic Estrabó (segle I a. de J. C.). En canvi, l'historiador Tit Livi (59 anys abans de Crist), diu que els colonitzadors arribaren ací directament des de Focea, (colònia grega en l'Àsia Menor prop d'Esmirna).

Considerem que ens trobem en la Palaiapolis (ciutat antiga), o Palaia Polis (Palaiapolis) emporitana, amb una situació estratègica en la gran corba de la badia de Roses (Rhode), limitant la vista en direcció al sud-est pel proper cap Montgó, i, pel llunyà nord-est amb els de Falcó i Norfeu. La costa es fistoneja enllà d'enllà, fins a Roses.

Malgrat que aquests indrets no tenen l'exuberància dels pins que s'emmirallen en la mar i reconeixen una nostàlgica evocació, que s'espargeixen des de Bagur a Blanes, en canvi posseeix l'encís meravellós d'ample camp visual, amb la immensa catifa marina de colors intensos: el blau i el verd, amb un fons llunyà de bambolines formades pels replecs majestuosos de la serrallada de Roses, amb els tons resultants del vermell amb el groc i blau, per a donar-nos el taronja i viola més o menys forts, segons l'hora i l'estat del temps.

Tanta bellesa que amara els sentits i situació privilegiada degueren influir per a establir-s'hi un poble de comerciants i artistes, en aquesta mar oberta pels negocis, i a la vegada pròdiga per a la fantasia mitològica, de déus i nereides. Ací, doncs, en la Palaiapolis, desembarcaren els grecs focenses. En el moment en què ens hi trobem, no ens és possible poder contemplar cap mena de vestigi, degut a què el temps i l'home foren implacables en soterrar-ne el record. Segons projectes, és d'esperar que els investigadors puguin treure a la llum del dia molts dels secrets que l'antiga ciutat guarda en les seves entranyes. Actualment existeixen d'interés unes muralles medievals, i, al damunt de la que fou Basílica en el X^e i, més tard, església en el XIIIe, hi ha el temple parroquial del segle XVIe. Tant els edificis antics com les muralles presenten un estat del què ens en planyem. I no cal dir que alguna casa «moderna», no hi encaixa pel mal gust.

L'illa estigué separada de la terra propera, per una distància de 100 metres, lloc per on passàrem per arribar a la Palaiapolis esmantada suara. Aquest camí està plaçat sobre les dunes, i emergeix en forma d'espina. L'indret oposat a la mar Mediterrània, fou envaït per les terres arrossegades pel riu Ter quan desembocava prop de L'Escala, (actualment ho fa a 4 quilòmetres lluny de L'Estartit, en direcció al cap de Bagur) i, per les del Fluvià. Les pluges i tramuntana ajudaren a emplenar l'espai que separava l'illa, a l'emsem que l'home arrodonia l'obra dels elements desfermats, anivellava les terres i les convertia en conreus. I així fou com desapareixé el port primitiu en temps de l'Edat Mitjana. Tocant a la mar queda de l'antic moll greco-romà, el malecó, on per la part actual de terra es trobaren anelles i senyals que evidencien que s'hi amarraren les antigues naus.

Deixant la minúscula illa que no tingué més enllà de tres-cents metres de perímetre, mentre que en l'actualitat no li queda de costa una quarta part, entrem en l'espai conegut per la Neàpolis (ciutat nova), formada per un quadrilàter de 200 metres de llergària per 130 d'amplària. Sembla que començà a edificar-se uns 50 anys després del primer desembarc.

Empúries, (l'Emporion grega; Emporium llatina, i Ampurias en castellà), queda integrada per la Palaiapolis i la Neàpolis.

Els colonitzadors aixecaren, seguidament, una muralla per a defensar-se dels possibles atacs dels indígenes, els «indicetes», i, aquests, moguts per semblant malfiança, construïren la pròpia, moltíssim més llarga, d'unes tres mil passes, pel tal d'encerclar a la primera. La vigilància era, com es descriu, de mutua temença, el que féu que durant molt de temps el comerç degué ésser molt difícil a l'«emporio», (centre, reunió, intercanvi comercial).

CAL RECORDAR...

Mots mal expressats:

Vora nit
aucell
aufals
oserda
branilla
caixal
capdell
sombra
isla
citrell
citrelleres
estovalles
estisores
estenalles
plumero
rato
albornoç
barnís
porcelana
vértice
embarnissar
llànguid
estribo
menospreciar
ademés
gimnàsia
dissapte
reb
sab
sabi

Ben expressats:

Bona nit
ocell
alfals
userda
barnilla
queixal
cabdell
ombra
illa
setrill
setrilleres
tovalles
tisoires
tenalles
plomell
estona
barnús
vernís
porcellana
vèrtex
envernissar
làngid
estrep
menysprear
a més
gimnàstica
dissabte
rep
sap
savi, saviesa

Frases mal dites: Tinc un quadre molt bonic i el faré enquadernar. (Un quadre és per a posar-hi un marc; per tant, s'enquadre. Però un volum, uns papers... és el que s'enquaderna).

La Roca de les "TRENTA - CREUS"

EN l'indret de Bugantó i a mà dreta de la carretera que va de Cassà a Girona entre Llambilles i Sant Cristófol i endinsant-se un xic en el dit riu es troba una recolzada on hi ha la roca de les Trenta-creus, dita així per la gent, malgrat que son nombre és incomptable. La pedra en sí no és més que un bloc de gneis que ni a mola arriba i més boniquejada per tan llegendària com es féu en els segles XVIII i XIX que no per les seves gràcies naturals. La paret del bloc que mira a ponent queda plana i en ella hi ha gravades les

creus; creus fetes de bona fe amb escarpra i martell, unes més grans que altres, aprofitant tots els petits espais per enquivir-n'hi una més. El baix relleu, per dir-ho així, de les creus, és en forma de tascó acabat per un pla en minvell, la qual cosa els hi dóna l'aspecte de creus de Malta.

Els vells que la coneixen, i dic això perquè per molts és desconeguda (ja perquè tingui poca importància, ja perquè és un lloc salvatge), menys pels caçadors perquè es diu que és una excel·lent parada de conills. Diuen que fou posada pel dimoni; que si és d'un afusellament que s'hi féu de vandolers, etz etz. Una vella ens explicà textualment: "Jo no sé res, la sogra que morí a 88 anys i en fa 40 que és morta, deia que el seu padrí (l'avi) explicava que les creus hi eren per treure els dimonis que a les dotze de la nit hi feien gatzara, que s'hi sentien molts terratremols i pudor i que tothom que s'hi acostava no en tornava"; després afegí: "me'n recordo que una vegada hi anaren uns valents i a casa mateix vam tenir que retornar-los; uns desmaiats i altres amb caguetes... diuen que hi han unces enterrades i que a la nit s'hi sent molt de vent i sorolls, tot això ho diuen sap... el que si és veritat que les creus roden, que vostès no les contaran pas, perquè tot contant-les s'hi perdran perquè sempre roden."

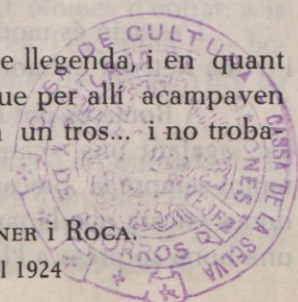
El mateix, amb més o menys fantasia, ens ho han anat contant tots quants ens ha sabut donar raó d'ella.

Vista la pedra, examinat el lloc, etz. en dedueixo, que poca cosa representa tot plegat, que difícilment fou un lloc d'afusellament de lladres; és massa lluny del poble. El més probable és que allí es donés un combat i trobant-se l'enemic empenyut del cantó de Llambilles, emprenent retirada fos enclofat en la recolzada natural de la muntanya i sortint més enemics per sobre la carena quedessin encerclats i afusellats sense compassió tots fins un, i, més tard en recordança del combat, un individu hi anà amb una escarpra i martell, gravà un número X de creus per a perpetuar una memòria extingida massa aviat. Ara que una batalla fou, i contra qui? Els carlins o els francesos quasi no podia ésser a jutjar per l'explicació de la vella, que deia: en fa quaranta que la sogra morí i en tenia 80. El seu avi que ho explicava en deuria tenir almenys 60; ja ens en enem cap als 188 ó 200 anys enrera... Jo opino que no fos de la guerra dels remences?

En quan a sorolls deixem-ho amb la formosor de llegenda, i en quant a les unces... es veu que darreramet uns carboners que per allí acampaven volgueren trobar-les i a cops de magall n'enderrocaren un tros... i no trobaren unces.

Escrit pel recordat JOAN GENER i ROCA.

Cassà de la Selva - Agost del 1924

ROMA meravellosa i... captivadora

PARLAR d'una excursió o dels nostres jocs sempre havia estat més o menys fàcil, però intentar escriure sobre una ciutat tan diversa com Roma, que conté tantes runes glorioses, tal quantitat d'art en totes les formes i estils, pintura, escultura, arquitectura, tantes Esglésies i tants de jardins fora de sèrie. I les fonts! Qui no ha sentit parlar de la font de Trevi?; però n'hi ha tantes d'altres, i, a totes, els Tritons i les Ninfes juguen amb l'aigua amb una harmonia insuperable. Roma no es pot conèixer en vuit dies; el més que es pot aconseguir és tenir una idea aproximada de les coses, i és per això que aquestes ratlles no seran res més que quatre notes al vol, sobre un món extraordinari vist massa precipitadament.

Un «Caravelle» d'Ibèria ens portà de Barcelona a Roma en una hora i vint minuts; volàvem a una velocitat de vuit cents quilòmetres per hora, i, a l'alçària de cinc-mil metres mirar a l'exterior era com veure el cel al revés. El Mediterrani molt blau i molt avall es transparentava entre núvols i boires que semblaven córrer molt de pressa; però no, els que corriem érem nosaltres, encara que asseguts a la butaca de l'avió no es notava la més petita sensació de moviment.

L'aeròdrom de «Fuimincino» correspon a la seva fama; a les seves pistes hi havia avions de les cinc parts del món, i entre el renou de les grans oficines i duanes, gent de les més diverses nacionalitats i races.

El viatge des de l'aeròdrom fins a l'estació Terminal, en el centre de la ciutat, molt a prop dels restes de les Termes de Dioclecià, avui Seu del Museu Nacional de Roma, transcorre per una d'aquestes «Autoestrades» amb encreuaments enlairats, que sols havia vist al cinema.

A l'entrada de les autopistes hi ha una mena de casetes, com les de les duanes a les fronteres, on venen uns tiquets, que han de comprar tots els automobilistes a l'entrar-hi; porten la data, i serveixen per tot el dia; tothom els compra amb molt de gust, segons em digueren, aquesta recaudació serveix per a conservar les carreteres i per fer-ne de noves. N'hi han moltes i molt ben conservades.

L'estació és moderníssima, tota de vidre, amb andanes descobertes, i d'una netedat extraordinària.

A Roma es pot fer una passejada estupenda pel recorregut arqueològic, agafant una «carrocel-la», una mena de tilburi estirat per un cavall, tenint sempre la precaució de fer preu amb el cotxer abans de pujar-hi, doncs encara que la tarifa es regeix per un taxímetre, és fàcil trobar-se amb una bona sorpresa a l'hora de pagar si no s'ha regatejat per endavant.

En fi, voltejar, de dia o de nit, ja que gràcies a una il·luminació molt encertada es pot veure tot durant la nit amb un aire d'irrealitat i un encant tot especial, per entre columnes fines i altives que porten allí tants de segles, i encara no s'han superat en cap arquitectura posterior, passejar admirant els temples de Vespuci, de la Concòrdia. Admirar els relleus magníficament conservats dels arcs de Constantí o de Tito, i les columnes de Trajà i de Marc-Aureli, quals relleus expliquen les gestes bèl·liques dels esmenats Emperadors.

Poder trepitjar les mateixes pedres per on passejà Cèsar, o visitar la casa de Neró, i les grans Termes de Caracalla capaces per a dosmil Banyistes que serveixen ara per a donar-hi audicions de Música Clàssica.

Després el Coliseu, circ on es divertien els romans dels gloriosos temps de l'Imperi, i on es portaren a cap tants de turments i martiris contra els primitius cristians. És veritablement un «Colosso» com l'anomenen els italians, en la major part s'hen conserven els tres pisos de què constava primitivament, però sols permeten visitar la planta baixa. La part de terra central ensorrada deixa al descobert totes les coves que servien de presó a homes i feres.

I tantes d'altres coses: el Palatí, el Panteó, el Castell de Sant Angel, les Catecumbes, i el Capitol amb la meravellosa Escalinata de Miquel Angel.

El Vaticà és un capítol apart. L'actual Basílica de Sant Pere s'aixeca segons la tradició en el mateix lloc on es troba la tomba de l'Apòstol. En la seva construcció hi col·laboraren tots aquells genis, autors del Renaixement italià, que eren alhora pintors, escultors, arquitectes, enginyers i molt sovint també músics o poetes.

La plaça d'enormes proporcions que dona entrada i porta el mateix nom que la Basílica, té en el centre un obelisc portat d'Egipte, (com n'hi ha d'altres a Roma) i queda tancada als costats per un pòrtic amb quatre fileres de columnes, rematat, per cent-quaranta estàtues de Sants. Conforme s'avança de cara a la Basílica, aquesta sembla engrandir-se desmesuradament.

Toda la Basílica és una joia d'arquitectura; des de la Cúpula, obra de Miquel Angel, es gaudeix d'una vista de Roma i els seus voltans insuperable. A l'interior la grandiositat de la nau impressiona, i visitant-la detingudament t'arriba la seguretat de tenir davant una obra sens igual. Només d'entrar, a la dreta s'hi troba l'altar de la «Pietat» de Miquel Angel; és l'escultura més bonica que es pugui somniar i que portada a la Fira Mundial de Nova-York en representació de l'estat del Vaticà, va batre el rècord de visitans.

S'han omplert molts llibres descrivint els tresors d'art que guarda la pinacoteca del Vaticà, Roma i Florència fóren les ciutats d'on sortí el Renaixement italià. Aquí es troben, com és natural, obres de Rafael, el Ticiano,

(Segueix a la pàgina 18)

Del vell Cassà

(Perfil per unes narracions)

El doctor Josep Pasqual i Clarà (1795-1868)

AVUI he tingut necessitat de consultar la llista de col·legiats metges de la «provincia» de Girona i he quedat agraçosament sorprès en constatar que el cognom Pasqual és el que més hi abunda. Actualment som sis els que exercim la professió en les nostres contrades, tots ells procedents d'una soca comuna. I el meu envaniment s'ha estufat més encara, en preveure que en unes noves llistes caldrà afegir-hi dos cognoms més: Els de Josep Pasqual i Figueres, metge de la fornada del curs passat i el de Ramon Pasqual i Turon que ho serà de la d'enguany.

Camí de Campllong i Riudellots, a ponent del poble, a una poca distància de la via del carrilet de Sant Feliu, a mà esquerra de la carretera, hi ha una masia que, encara, la gent vella dels voltants la coneix amb el nom de can Pasqual de Llebrés. Es tracta d'una vella heretat que fins a començ de segle fou propietat d'una família que durant moltes centúries l'havia ocupada; primer com a serfs de la gleba i més endavant com a propietaris. Bé és veritat que no és pas un casalot molt grand, però tampoc hom pot dir que es tracti d'un domini miserable. A redós de la masia, del nostre record, sempre hi havem vist forces pellers i en una escriptura del segle passat anotem que els tres fills del nostre biografiat Josep, Domingo, Eusebi i Carme, renunciaren a la llegítima a favor del germà gran del seu pare, o sigui l'hereu, oncle d'ells, acomodant-se en rebre quatre-centes lliures, moneda catalana equivalent a 426 escuts.

En la «Historia de los Remenses en el siglo XV» de la que fou autor el malaguanyat amic professor Jaume Vicens i Vives, editada a Barcelona el 1945 pel «Consejo Superior de Investigaciones Científicas», en parlar del laude arbitral que volgué posar fi a aquella lluita, conegut amb el nom de «Sentencia de Guadalupe», hi trobem una llista d'encartats, veïns de molts indrets de la Catalunya Vella, els quals foren condemnats a la pena de forca, esquarterament i confiscació dels seus bens «salvo facultad regia de conmutar la pena», com, possiblement així succeí. Doncs bé: Un Pasqual de Llebrés figura en el número onze d'aquella llista de setanta, junt amb els noms d'altres vuit cassanencs que vénen més endarrera (Joan Miquel, els tres germans Vilallonga, Gerard Crexell i el seu germà, Martorià Llorenç i Pere Pedrés). Foren acusats d'ésser «entre los que mataron, robaron, encarcelaron y quemaron iglesias, así como de los que les dieron favor consejo y ayuda».

No cal alarmar-se gaire, però recordarem que gràcies al moviment de la remença, les nostres comarques prengueren aquesta fisonomia tan amable i senzilla del paisatge del camp de fins suara, tatxonat de masies i de petits propietaris que, cada any, tal com assenyala Josep Pla, obligats a demanar de la terra pròdiga una diversitat de productes per a cobrir les seves més elementals necessitats, cada any construeixen el paisatge de la comarca de la Selva, tan discret, tan fi, tan equilibrat i tan ric de colorit.

Als anys de trasbals i de inquietuds en succeïren d'altres més tranquils i reposats. La masia, reivindicada pels Pasqual, de Llebrés, cresqué i progressà i, en el segle divuit conegué la prosperitat de l'època. Un Pasqual, possiblement l'avi del nostre biografiat, polí la casa i ensenyorí la façana amb un escaient finestral.

La proximitat amb la vila i, també, l'impuls aportat per herència d'uns genes misatgers d'una conducta donada a l'inquietud que és penyora del siquisme de molts dels meus, bona prova aquest gran número de parents amb professions lliberals, foren motiu de què els pagesos del mas Pasqual no restessin indiferents al moviment intel·lectual del segle divuit, conegut amb el sobrenom del segle Il·lustrat.

Dessobre de la pastera, sempre a la vista de tothom, hi havia els volums del «Teatro Crítico» i les «Cartas Eruditas» que amb un zel i entusiasme extraordinari publicava el monjo benedictí Pere Feyjoo. Més amagadets, en el secret d'algun recó de la casa, no hi faltaren tampoc algunes «entregues» de l'Enciclopèdia.

Fora curiós d'esbrinar si en altres llars del poble trobarien ressò aquelles alenades de renovament que bufaven des de ponent de la Península o de tramuntana de les terres gironines. Possiblement que sí, car en la segona meitat del segle XVIII, Cassà de la Selva enviava suro manufacturat a França que es mercadejava en gran part, en les fires de Bellcaire (Beaucaire) de les terres provençals. A molts dels traficants que hi anaven no els hi era pas difísil burlar l'estreta vigilància que les autoritats espanyoles havien establert en la frontera per evitar el filtratge de l'abundant literatura filosòfica i política que s'editava en el país veí.

Fins a la mateixa Girona el primer periòdic que s'hi va publicar a l'any 1795, sota el nom de «Correo de Gerona», alenava «tufillos» enciclopedistes. Així, es copsa per poc que hom el fullegi. El seu contingut se'l veu «tocat» per les influències feijonianes i heterodoxes. Doncs bé: Entre els primers escriptors hi figura, Joan Comas, administrador de correus de la nostra vila.

Quan la Guerra de la Independència, La Guerra Gran, durant el setge de Girona, els Pasqual s'absentaren de Cassà i anaren a emparar-se en el

poble de Vulpellac, prop de la Bisbal. Ens cal recordar que a Cassà els francesos hi establiren la plana major de la divisió italiana comanada pel general Pino, així com també un gros contingent de la mateixa; alguns milers de soldats.

I en aquella localitat empordanesa moriren els pares del nostre besavi; plens de misèria i enyorant la masia. No eren pas vells encara. Ambdós havien nascut l'any 1760. Deixaren dos fills que els havien acompanyat a l'exili. L'hereu que es deia Domingo, nascut en el 1788 i Josep en el 1795.

Avançat l'any 1812, dominada encara la comarca per l'exèrcit invasor, els dos germans es reintegraren al mas. Trobaren la casa esbalandrada; les corts buides, sense vida; els camps erms... Però cara a cara amb la vida el tarannà familiar va prevaldre: Optimiste; inquiet en el saber; fàcil de contentar; arrauxat i extraversit, enamorats del dret de l'home a dissentir de les opinions alienes.

Durant dos o tres anys, Josep ajudà a l'hereu en el pesat treball de netejar els erms plens de romagueres, rodó, gram i altres plantes menyspreables. Desartigaren i estassaren; feren grans fogatges com si practiquessin les imatges lluminoses dels Evangelis. Després arpellegaren i, amb la fanga remogueren la terra mig somorta pels anys de repòs i la deixaren en guaret. Per fi: Sembraren. Sembrarien civada pel bestiar i blat pels homes.

No mancarien en aquella conjuntura els paràsits socials. Els vius! A l'hereu Pasqual no li fou pas difícil trobar algun usurer que feia temps que ja tocava a matines. Aquest li posaria el primer bestiar a mitges. A fe que li era ben necessari. Li calia, abans que tot, per omplir el femer que fertilitzaria les collites.

Ara si que donava goig veure l'heretat.

Ja era gradassàs el fadristerne quan va deixar la casa pairal per anar a Girona a estudiar la carrera de capellà. Mentrestant en el país les condicions polítiques canviaren: Ferran havia suspès la Constitució lliberal votada per les Corts de Càdiç. Després d'uns anys de monarquia absoluta triomfava a tota Espanya el moviment iniciat a Andalusia pels generals Riero i Quiroga. Ferran VIIe jurava novament la Constitució abolida.

I esdevingué el nomenat trieni lliberal, i Josep Pascual que ja havia avançat força en la carrera sacerdotal no pogué dissimular els seus entusiasmes i les seves inclinacions. I altra vegada una nova estropada capgirà l'orientació política del país. El meu besavi fou posat davant del dilema d'adjurar públicament de les seves idees lliberals o bé de deixar de cantar missa. I, Josep, fidel a les seves idees i sincer amb si mateix no es va doblegar i abandonà el seminari. Tenia trenta anys i no posseïa «ofici ni benefici».

Domingo, l'hereu, el va rebre amb els braços oberts. Aquest era l'esperit de la família que vol dir la continuïtat. Li aconsellà calma i l'encoratjà perquè seguís una altra carrera.

Perquè no et fas metge? No et preocupis noi que jo correré amb les despeses. L'ànim de Josep es deixondí. I tal dit, tal fet, el meu besavi feu camí cap a Cervera, capital de l'Alta Segarra, on, des de l'ordenació de l'Estatut de Nova Planta, promulgat per Felip V després de la Guerra de Secessió, funcionava la Universitat catalana i dins d'ella la Facultat de Medicina.

La Universitat de Cervera, fruit d'un caprici i no d'una tradició, en crear-la va tenir que ser muntada de «soca i arrel». I a fe que no s'escatimaren pas els mitjans. Fou escollida aquella localitat per a premiar la seva fidelitat vers la causa borbònica.

Els estudis de medicina eren de curta durada: Uns quatre anys. L'ensenyament teòric prevaldria per damunt del pràctic. Tingui's present que en una població com Cervera amb un cens petit, el material d'estudis, malalts i morts seria escàs i poc variat, i si bé les disposicions oficials dictades perquè l'ensenyament de la medicina seguís el corrent de l'època, encara no haurien pres pas estat d'opinió dins el claustre professoral. Feia pocs anys que en una sessió acadèmica el catedràtic assenyalat per a pronunciar el discurs inaugural va encapçalar la perorata dient: «Lejos de nosotros la infausta manía de pensar...».

Josep féu la vida dels demés estudiants d'aquella ciutat Universitària. Vestia capa llarga fins als talons; alçacoll, jupa, i calça curta, armilla i un barret de tres puntes. Avui ens semblaria un espanta-ocells. Es subjectà a les disciplines imposades per l'Estatut de la Universitat que en persona del Cancellier, ajudat per bedels i agutzils, tenia cura de l'ordre, el bon capteniment, l'escrupolositat en l'assistència a les classes, la permanència en el domicili a les hores essenyalades per l'estudi, les pràctiques religioses i fins, també, del bon tracte de part dels patrons de les dispeses.

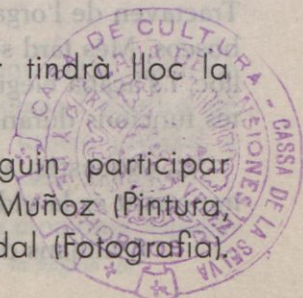
(seguirà)

POMPEIO PASCUAL I CARBÓ

II MOSTRA D'ART

Durant els dies de la propera Festa Major tindrà lloc la 2.ª Mostra d'Art.

Agraïrem a totes les persones que hi vulguin participar es posin en contacte amb el Sr. Joaquim Botet i Muñoz (Pintura, dibuix, escultura), o amb el Sr. Jordi Figueras i Nadal (Fotografia).

Evolució del règim municipal català a l'Edat Mitjana

ENS hem acostumat a mirar les institucions tal com són avui, sense considerar que han hagut de passar per llargs processos i sèries transformacions abans d'arribar al desenvolupament en què se'ns presenten actualment. Això és el que veurem esquemàticament en el cas del municipi.

Roma organitzava l'Imperi per un sistema de colònies, donant-les-hi a cada una un règim estructural i d'actuació a l'estil de la Ciutat. Però, vingut el rompiment de l'Imperi romà, va desaparèixer aquesta organització i el mateix municipi com a unitat territorial, segons opina Sánchez-Albornoz.

Troblem els primers puntetjos d'un nou municipi a l'Alta Edat Mitjana, segles X^e - XIIe. Les necessitats econòmiques foren les que van donar l'impuls.

Hi havia a Catalunya una economia veïnal, —com ens ensenya Vicens Vives—, organitzada de dues maneres diferents: en els territoris menys romanitzats la comunitat s'agrupava entorn d'un «castrum» (castell), en el que hi havia el feudal o un seu representant. I en els més romanitzats es formaven viles entorn d'una parròquia, sota jurisdicció eclesiàstica, per tant.

Així naixeren unes petites unitats veïnals, que, en necessitat de construir un mercat, varen haver de pensar en prendre una organització.

Hi havien dos tipus de mercat: l'urbà i el rural, i aquest es sub-divideix en setmanal i anyal, que és el que s'ha anomenat fins ara «fira». A les primeres lleis escrites catalanes ja hi trobem mesures sobre la seguretat dels camins, per a protegir la constitució dels mercats.

Les comunitats veïnals comencen, doncs, a sostreure's molt lleugerament encara, a l'autoritat dels delegats dels comtes, que havien tingut a llurs mans fins aleshores poder polític i administració, la rudimentària administració de l'època.

En un principi es reunien tots els veïns, el que anomenaven consell. Tractaven de l'organització del mercat, dels regadius, ordenació de pastures i boscos. Més tard sols hi anaven els «boni homines», els més importants del lloc, i s'acabà elegint uns «Síndics», delegats del consell que exercien aquestes funcions durant un temps determinat.

Aquestes atribucions assenyalades són tan poc importants com poc important és la vida econòmica de la comunitat; però es un primer pas.

A mitjans del segle XIIe, —i anem sempre als fenòmens econòmics en

primer lloc, com a determinants dels polítics i administratius—, s'entra en els països mediterranis i a Catalunya hi cau de ple en un període de desenvolupament econòmic-mercantil que en diem Revolució Comercial. Aquest fet és extraordinàriament significatiu, ja que duu de la mà l'aparició d'una nova classe, que serà la més important fins a l'era industrial: el patriciat burgès. L'artesanat, la burgesia, el comerç porten un nou caire a les comunitats veïnals de tipus rural i a les incipients ciutats de l'Alta Edat Mitjana: passen de comunitat veïnal a ciutat amb règim municipal establert d'una manera sistemàtica.

El poder central afavoreix des d'un primer moment les ciutats, concedint privilegis tals com execucions d'impostos. «Neix, —diu Vicens Vives—, com una entitat privilegiada, i aquest fet porta al patriciat burgès la creença fins al segle XXe que és una casta elegida».

A l'esplendor econòmic l'acompanya el desenvolupament administratiu. Però, quins són els símptomes que ens permeten intuir-lo?

Sánchez-Albornoz dóna preponderància al fet que la competència municipal s'eixampli a funcions judicials, aquests presuposen una autoritat i una força coactiva, senyals, a la vegada, inequívokes de poder i d'una certa autonomia.

Vicens Vives parla també, segons creiem, encertadament de l'autonomia financera; les explicarem: A partir del segle XIe la ciutat es va anar lliurant dels lligams econòmics que l'imposava la Corona i adquiria gradualment facultats per establir nous tributs, amb els que podés fer front a les seves necessitats. Té una bossa independent: aquest és el «quid».

Arribats en aquest punt de desenrotllament, al costat del «batlle» o representant del comte, hi trobeu una representació ja ben estructurada de la primitiva Assemblea.

Hi ha unes autoritats executives, en nombre de 2, 4 ó 6, segons la importància de la ciutat, els quals s'anomenen «jurats», cònsols en el Pirineu... I com assemblea deliberadora un nombre de consellers que pot ésser de 10, 20 ó 100. Per exemple, pensem en el famós Consell de Cent, de Barcelona. Per últim, queda, per els assumptes més greus, l'Assemblea general de veïns, que no es reunia gairebé mai.

El municipi de la Baixa Edat Mitjana pot dictar uns certs, diem-ne amb terme modern, reglaments, s'ocupa dels serveis de policia i d'ordre, de l'urbanisme, proveïments, mesures, banys... Té també la funció judicial a primera instància, i funcions militars, tals com l'organització dels sometents.

Així encarrilat, no deixa de prosperar fins arribar als moments esplen-

Conferències

Dia 20 de gener del 1965:

El segon cicle de conferències ha començat enguany amb la del senyor Florenci Ruhí, Professor i Pèrit Químic, qui descapdellà el tema «Com se congria un riu».

Exposà la teoria de la manera que degué ésser la terra en els seus inicis i com es formà l'atmòsfera que l'anà encerclant. Evaporació i solidificació a través de milions d'anys. Presentà diapositives de les diverses classes de núvols; formació i evolucions; de com foren les primeres precipitacions aquoses i l'acció física i química de l'aigua en les terres i, de com començaren a córrer els regalions per a donar lloc a la permanència en terra i formar els primers rius. En altres diapositives, acompanyades com sempre per unes explicacions detallades, presentà els treballs d'erosió per tal d'obrir-se pas canviant la fisonomia del paisatge: adés, gratant i zig-zaguejant per entre els replecs muntanyosos, formant tallats; adés, extenent-se per a donar vida a les valls. Estudià, a més a més, les geleres, coves i galeries subterrànies, falles i diferents estudis geològics.

El conferenciant fou molt felicitat al termini de la seva documentada conferència.

Dia 3 de febrer:

Conferenciant: Sr. Enric Stern, Llicenciat en Ciències Químiques.
Tema: «El coneixement i desenvolupament científics».

La seva docta dissertació abastà un camp extensíssim i difícil, però que amb molta traça i exemples anà posant-lo a l'abast de tot l'auditori que emplenava la sala. Explicà el que són les galxies, la immensitat de cada una i el punt petit on es troba en una d'elles el nostre sistema planetari. Fou interessant de la manera com es propaga la llum, en recta o corba segons les distàncies en l'espai infinit. Féu indicació de la teoria de la relativitat del gran científic Einstein. Historià les teories de Ptolomeu, Copèrnico, Galileu, Newton... fins els darrers esdeveniments actuals en l'ordre científic.

Per altra banda, captivà explicant el cocepte de la vida, la gènesi, amb el descapdellament de la importància vital de les proteïnes; la formació i multiplicació de les cèl.lules. Analitzà, a més, la vida microbiana i dels virus amb llur reproducció. Entre aquests conceptes i estudis reeixiren els noms de Lamark i Darwin en quant a l'evolució de les espècies; els experiments de Mendel, i, descobriments del gran Pasteur referent a l'existència

dels microbis i la aplicació de diferents vacunes, entre la que sobresurt la de contra la ràbia.

El senyor Stern fou molt aplaudit en finalitzar el seu docte parlament.

Dia 17 de febrer:

Conferenciant, Dortor Joaquim Jubert i Gruart. Tema: «La cèl.lula».

Tot ésser vivent està format per una o més cèl.lules: (unicel.lulars o pluricel.lulars). N'estudià la composició microscòpica i de com assimila els aliments, i de quina manera treu els que no li són necessaris, per absorció o expel.lint-los, a través de la finísima membrana que l'encercla, travessant el citoplasma, en moviment continuat, segons quedà ben demostrat en una impressionant pel.lícula documental. Seguidament explicà la composició del protoplasma i del nucli; de com les cèl.lules es reproduïxen dintre llurs diverses fases, i del naixement d'un nou ésser mitjançant la unió d'una cèl.lula mascle i una de femella. Aquest estudi de la reproducció fou molt interessant, junt amb l'explicació detallada dels components del nucli cel.lular, detalls dels cromosomes i gens, així com dels recents estudis químics que han posat molt en clar llur composició, subdivisions i combinacions, essent-ne possible fins a la xifra de quatre milions.

Historià les investigacions d'antics biòlegs, i d'altres estudis de científics moderns, fent relluïr entre d'altres d'importants, el mendelisme, o sigui, el conjunt dels principis d'herència comprovats per Mendel, (lleï biològica), com àdhuc parlà del gran Pasteur, (1822-1895), químic i biòleg francès que descobrí l'acció dels microbis i l'agent patogènic de la ràbia. Aquests descobriments obriren un gran camp per a noves investigacions científiques, donant un reconegut impuls a la medicina. Explicà el que son els microbis i els virus, i de la diferent manera de reproducció d'uns i altres. Detallà de com els darrers travessen els filtres i poden cristal.litzar-se.

Uns croquis que dibuixà a la pissarra i la projecció de l'esmentada pel.lícula, demostrà les diferents fases en el naixement, i de com es nodreïxen, reproduïxen i moren les cèl.lules, foren moments de veritable atenció i sorpresa davant de poder veure el gran moviment de la vida que el microscopi ha posat a l'abast de les investigacions científiques. Les explicacions que el conferenciant anava desgranant, captivaren un veritable interès emotiu pel nombrós auditori.

L'intel.ligent jove Dr. Joaquim Jubert, fill d'aquesta vila i resident a Girona, fou repetidament aplaudit i felicitat en finalitzar la seva brillant dissertació.

ROMA meravellosa i... captivadora

Leonard de Vinci, la impressionant «Capella Sixtina» de Miquel Angel, i tants d'altres. Després la famosa Biblioteca, on hi ha una quantitat de coses tant excel·lents que es fan indescriptibles. Al cap d'uns dies de córrer d'un costat a l'altre, ja no sabia a quina paret tocava.

Va coincidir la meua estància a Roma amb el viatge del Sant Pare a l'Índia, i el dia de la tornada semblava que tota la ciutat es llençaba al carrer per anar a rebre'l; el tràfic ja sempre difícil a Roma, arribà a uns extrems inigualables. Des del moment en què el Sant Pare baixà de l'avió fins que arribà al Vaticà, el gran nombre de reflectors creuaren el cel i les campanes de les Esglésies de Roma repicaren. Els carrers i els comerços avançant-se una mica a les festes que s'apropaven presentaven tots els ornaments de Nadal. Vaig veure el Sant Pare de molt a prop, enfilada com podia a dalt d'un cotxe.

Viure l'ambient i l'exitació d'aquell capvespre a Roma, és una cosa que no passa pas gaire sovint.

M. D. MARINÉ

23 - 1 - 1965

Història i Tradicions:

Evolució del règim...

dorosos dels segles XIVe i XVe, en els que les ciutats foren els emporis econòmics dels països avançats de l'època, com Catalunya i els estats italians en els que les ciutats encara tingueren una major esplendor i una més gran autonomia administrativa i política.

Però un fet ha de quedar molt clar: i és que el naixement del municipi a l'Edat Mitjana està en un fet econòmic molt modest: la necessitat de creació d'un mercat a les petites comunitats veïnals.

EMRIC AMETLLER

:-: Cor sobre el roquissam :-:

Segueixo aquest amic boig.
Li sento una olor de pergami,
que no em deixa respirar;
però m'agrada el lloc on me porta,
perquè és lluny de l'engany,
molt lluny de les realitats.
Vull arribar aviat i tinc pressa,

m'esperen en el paradís;
m'hi espera l'amor,
l'amor que me vol donar la vida.
Més jo no sé si el coneixeré,
tantes vegades m'he enganyat,
tantes vegades,
que tinc por dels meus sentits.

E. A.

NOTICIARI

Excursions fetes:

Mes de Desembre: Dia 6. Roca de les Trenta-Creus; 7 components (Matinal).

Dia 20. Sta. Pellaia (Excursió del Grèbol, matinal); 10 components.

Mes de Gener: Dia 10. La Molina (assistència a la concentració d'entitats excursionistes de la Província); 5 components.

Dia 17. Palol d'Onyar i la Vall de S. Daniel; 7 components (Matinal).

Dia 24. Núria; 38 components.

Dia 31. Santuari de la Mare de Déu dels Angels per Bordils i Sant Martivell, retorn per Sant Mateu; 14 components.

Mes de Febrer: Dia 21. Fuirosos - Sant Martí del Montnegre - Sant Celoni.

Excursions en projecte:

Mes de Març: Dia 7. Castell de Requesens.

Dia 14. Aplec de Sant Roc.

Dia 21. Pedralta.

Mes d'Abril: Dies 3 i 4. MONTSERRAT i COVES DE COLLBATÓ. Sortida el dia 3 a 2/4 de 4 de la tarda. Preus: Socis 200 ptes. No Socis 220 ptes. (Inclòs viatge i dormir). Parada a Barcelona.

Altres activitats:

Dia 24 de Desembre. Missa del Gall a Campllong i ressorpó.

Dia 31 de Desembre. Nit de Cap d'Any al Local de la Colla.

Dia 20 de Gener. Començ del Cicle de Conferències quinzenals, donades en el local de la Colla. 1.ª a càrrec del Sr. Florenci Ruhí, sobre el tema «Com es congria un riu». 2.ª dia 3 de febrer a càrrec del Sr. Enric Stern, sobre el tema «El coneixement i el desenvolupament científic». 3.ª dia 17 de febrer a càrrec del Dr. Joaquim Jubert, sobre el tema «La Cèl.lula».

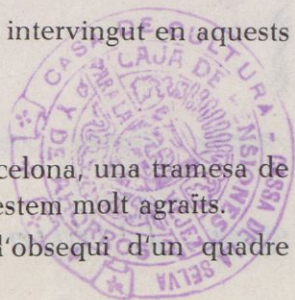
Oportunament anirem assabentant, als socis, de les properes conferències.

Donem les gràcies a totes les persones que han intervingut en aquests actes i els han fet possibles.

BIBLIOTECA:

Hem rebut del Sr. J. Pla i Vilaseca, de Barcelona, una tramesa de llibres, que, oportunament en publicarem la llista. Li restem molt agraïts.

Hem rebut del Sr. Sala de Sta. Cristina d'Aro, l'obsequi d'un quadre per al nostre local. Moltes gràcies.

MOBLES FONT

Carrer Guimerà, núm. 1

Taller: Carrer Nord, núm. 40 - Telèfon 187

BANYOLES

* * *

— Sucursals a PALAMÓS i L'ESCALA —

* * *

Representant a **Cassà de la Selva:**

Francesc Serra

Grup Associació Ntra. Sra. de les Sogues

Local núm. 1 - Telèfon 247

Sogues

Biblioteca Caixa de Pensions